

Cultura i Mitjans | Actualitzat el 28/11/2020 a les 19:30

Francesc Serés: «La vida ocupa el lloc de la literatura i la literatura, també, el de la vida»

L'autor, guardonat amb el II Premi Proa de Novel·la, narra la història del Sallent, un micromon que esdevé un universal

L'escriptor ?i director de la xarxa de residències Faberlull?, Francesc Serés | Martí Albesa.

La notícia que a l'escriptor Francesc Serés (Saidí [Baix Cinca], 1972) li havien atorgat, el passat 4 de novembre (<https://www.naciodigital.cat/garrotxa/noticia/23750/francesc-ser-guanya-ii-premi-proa-novella-amb-casa-foc>), el II Premi Proa de Novel·la, dotat amb 40.000 euros, per *La casa de foc* (<https://www.grup62.cat/livre-la-casa-de-foc/321908>) [Grup 62], va crear una onada d'entusiasme entre amics i seguidors i també va ser molt ben rebuda a la Garrotxa. No solament perquè l'autor d'aquesta nova obra és un vell conegut a la comarca per la consolidació de la residència Faber d'Olot (ara FaberLull), sinó perquè l'obra ara guardonada passa a la vall del Ser, un petit món pròxim a Santa Pau que l'autor de *La pell de la frontera* (2014), que hi va viure uns quants anys, ha sabut convertir en un universal.

A la novel·la, una nit d'hivern, un home arriba al Sallent de Santa Pau. Ben aviat, aquest nouvingut -que és qui narra la història- rep l'encàrrec de fer classes a la Mar, una noia de 13 anys. La família és l'eix al voltant del qual giren totes les vides de la vall del Ser.

«Aquesta nena es perdrà?», diu el seu avi, un home que fa de saurí - té el do de trobar aigua sota terra- i dóna ordres sense obrir la boca. Per esbrinar què vol dir perdre's, els lectors hauran de

recórrer els camins que uneixen les cases i les vivències dels habitants d'una vall on tothom hi arriba perquè fug d'alguna cosa i només hi romanen els qui no han pogut anar-se'n.

El narrador cerca les històries soterrades com un saurí les vetes d'aigua, i es va fent un retrat de la vall i de la seva gent, del temps i del país, dels seus mites i d'ell mateix. Som al centre del món i de la història.

- Ara fa gairebé dos anys, en una entrevista a NacióDigital (<https://www.naciodigital.cat/garrotxa/noticia/19725/francesc-ser-condicions-crear-faber-ara-podem-exportar-arreu-territori>) sobre la nova etapa de la residència Faber i la vostra nova responsabilitat al capdavant de l'àrea de creació de l'Institut Ramon Llull, ja ens vau explicar la història dels escorpins que conviuen a la casa del Sallent, on vau anar a parar l'any 2006, una història que surt, precisament, a les primeres ratlles de *La casa de foc*?

- La realitat és aquesta: la situació de repetir el que la natura et dona, que no has anat més enllà del que ha passat realment? Te n'has anat a una casa i què t'has trobat: escorpins! És insòlit? Sí i no. En aquelles cases no, però sí que ho era trobar-ne tants. També hi havia un vesper enorme. I diuen que com que hi havia aquest vesper, també hi havia tants escorpins.

- I serps a la teulada?

- És veritat. Com que la casa és baixa i hi ha un forn de pa, les serps pujaven per les hores que l'envoltaven i te les trobaves a la teulada, a la finestra, entremig dels murs? Un dia -com que no tenia cobertura-, surto fora i de dins del mur de la façana veig una serp que torna a entrar-hi per un altre forat i hi deixa la muda. Tinc fotos, de tot això, perquè, si no, ningú no s'ho creuria? Això són coses que no te les pots inventar.

«La casa de foc», de Francesc Serés, ja és a la venda des del passat 11 de novembre. Foto: Marti Albesa.

- La vida viscuda, experimentada, doncs, és a la novel·la?

- Això m'ha passat sempre. És aquesta relació entre vida i literatura -més que entre veritat i ficció-, en la qual la vida acaba ocupant el lloc de la literatura i la literatura, també, el de la vida? L'una no t'explica l'altra, però sense l'altra l'una també estaria incompleta i per a mi ha estat fonamental. A l'hora d'intentar entendre què és el que ha passat durant aquells anys, era molt important haver llegit abans els llibres que he llegit, però, també, haver escoltat, vist i parlat molt amb la gent, que era una altra manera de llegir llibres -encara que sembli un tòpic.

Vaig començar-la a escriure per un interès egoista de no perdre una part de la meva vida, els anys que vaig passar allà, que van començar d'una manera molt radical i van acabar, també, d'una manera abrupta

- Com se us va acudir fer, precisament, aquesta obra?

- Vaig començar-la a escriure per un interès egoista de no perdre una part de la meva vida, els anys que vaig passar allà, que van començar d'una manera molt radical i van acabar, també, d'una manera abrupta. Arribo, me'n vaig i no tinc gairebé cap més relació amb el lloc que una relació d'instant -perquè vosaltres sabeu bé com he anat de bòlit tots aquests anys-, i no he tingut temps de tornar a dedicar-me a aquest lloc. Llavors, dius: si això no ho recordo bé, ho he viscut? Si no li dono una forma de record, de pensament, de trobada mútua es perdrà en el temps igual com es perden aquestes vides que rebusco? Totes aquestes vides es perdran?

- Qui és el protagonista? Com és la narrativa?

- El protagonista no soc jo, és evident, hi ha una veu narradora, però sí que en el fons hi ha un interès egoista de dir: com recordaré els meus anys allà? Qui seran els meus socis en la memòria? Com establiré els vincles?? El desig és de recordar això i de pas anem a veure si podem crear alguna cosa que sigui nova, que -fins a un punt- no estigui explicada. És un lloc que no té una narrativa contemporània marcada, un lloc que no ha tingut, tampoc, una relació excessiva amb l'actualitat i, al mateix temps, és un lloc en el qual situes la contemporaneïtat d'una crisi econòmica i tot el que ha passat fins arribar a aquell moment? Quin joc dona? Què veiem des d'un punt de vista que no ens donen els altres? Com ens explicaria un saurí la crisi de la bombolla, que seria la caricatura a posteriori? Penso que aquest és el to del diapasó: veiem coses que des dels altres llocs no es veuen.

- A la novel·la hi ha trames, subtrames, personatges no solament humans, sinó amb noms de cases, noms de lloc, muntanyes, paisatges? Aquest aparent localisme no és com un univers en si mateix?

- És un petit univers. Hi ha un punt d'arrencada en el temps, prehistòric, antic, diluvià?, amb els fòssils, els volcans, el menhir?, i després narres diversos espais de l'edat mitjana -que és important aquí i es recupera-, però també fas una geografia, un món econòmic, un món social, unes jerarquies de poder? El que has fet és crear un petit món, recrear-lo -perquè, de fet, ja hi era-, l'has dotat de versemblança, de possibilitat d'existència. És un món autònom. És un universal? Sí, és un univers, en el qual -i deixa'm fer la caricatura que també faig en el llibre- tot gira al voltant de Can Sol. És un món possible.

L'entrevista amb Francesc Serés s'ha fet a l'Hotel Riu Fluvià d'Olot, camí de la vall del Ser. Foto: Martí Albesa.

- La percepció de la Garrotxa d'un foraster, i a la inversa, també es nota a l'obra, no creieu?

- Som els que dominem la Garrotxa, deixem que pensin que la dominen ells [diu faceciós Francesc Serés, assegut en una de les butaques de l'Hotel Riu Fluvià, on fem l'entrevista], a veure, és molt diferent en el temps, de quan vaig arribar a la Garrotxa l'any 1994-1995, a quan vaig arribar a Santa Pau l'any 2006. Al 94-95 l'experiència que tinc d'Olot és que era un lloc bastant hermètic, tancat en si mateix, on era molt difícil crear vincles. En canvi, l'arribada de la immigració, la crisi econòmica i, finalment, la desena meravel·losa del món, que és el túnel de Bracons?, han fet que hi hagi un canvi en la dinàmica en els pobles. Això és molt maco perquè ens obliga una mica a desmentir els nostres propis prejudicis sobre els prejudicis. No hi ha mai una foto fixa, sinó que tot és una imatge en moviment que va variant, perquè la gent també es fa gran, també canvia? És evident que queden coses. Per a mi la ciutat ha canviat per a molt bé, però jo també he canviat i la percebo d'una altra manera. I de l'Olot d'ara a l'Olot de fa 25 anys hi ha un canvi notable a favor, en positiu. El fet que estiguéssim al Sallent, que érem menys gent, també facilitava uns nivells de confiança més grans, perquè al final estàs allà i te tens a tu mateix, és una comunitat més petita?

Tenia la responsabilitat, finalment, de crear una mena de relat originari de la zona, perquè -sense desvelar el final- sí que hi ha un punt d'esperança

- Quan vau començar a escriure *La casa de foc*?

- Diria que es comença a escriure quan arribes, encara que no te n'adones. La començo a escriure quan ja veig que el record és molt recurrent, que torna i torna?, i torna per alguna cosa. Hi havia preguntes que em feia sobre persones d'allà. I em preguntava: aquesta persona, per què torna? O per què aquesta història no paro de recordar-la? Fins que arriba un moment que dius, bé, intentem donar-li forma. Quina forma em tocava? Una novel·la, que em permet aquesta expansió - que no fos barroca-, sentida, sense haver de posar-hi més pa que formatge, que tot fos consistent i que poguessis crear un relat. I tenia la responsabilitat, finalment, de crear una mena de relat originari de la zona, perquè -sense desvelar el final- sí que hi ha un punt d'esperança, acaba amb un moment d'esperança, amb un final obert i esperançat en la responsabilitat d'una persona. Molta gent em diu que fins que no acaben la darrera línia no els encaixa tot. Una persona m'ha dit que l'ha tornada a llegir sabent tot el que sabia? És com *Interstelar*, que la tornes a veure i dius: "Ara entenc perquè passa això".

- L'escriptura política en premsa que heu conreat bastant de temps us ha dificultat l'escriptura literària?

- Ha estat una de les coses que penso que m'ha fet molt bé. La verticalitat que tu saps que té la premsa, en què tens l'espai que tens, ho has de col·locar tot molt bé i si una frase és accessòria no la poses, perquè no té sentit. Penso que m'ha ajudat molt. A la història de la novel·la hi havia moments -i en això també m'hi ha ajudat el procés d'edició, de lectures i de relectures- amb excursos llargs? La novel·la és molt llaminera en això; com que no tens un límit, pots fotre-hi dues mil pàgines, és així. Començaries i diries: vinga, som-hi, d'aquí a Moscou a peu! I això que escric a mà, perquè el rendiment d'escriure a mà és enorme.

Havies de crear el que jo en deia els tancs, uns articles que havien de ser inexpugnables pertot arreu, no podies oferir un flanc ni atacar massa perquè aleshores et fotrien alguna clatellada

- Com va ser l'experiència de l'articulisme polític a *El País*?

- Miro de fer de les necessitats virtuts: com que no estava escrit que jo acabés a *El País* escrivint opinió política (https://cat.elpais.com/autor/francesc_seres) , quan m'ho van demanar vaig dir-me ara és la meua. Ja em va anar bé aturar-ho (<https://www.naciodigital.cat/noticia/139896/joan-culla-francesc-seres-deixen-pais-censura-ideologica>) , entrar al Lull i no continuar fent-ho. Però, va estar bé. Va ser una època en la qual jo em vaig mesurar amb moltíssima gent, amb la contra-argumentació? Els meus eren un articles com de contraatac, contra el mateix diari; el diari publicava una notícia, i jo li deia al diari: "Cabrons!" Havies de crear el que jo en deia els tancs, uns articles que havien de ser inexpugnables pertot arreu, no podies oferir un flanc ni atacar massa perquè aleshores et fotrien alguna clatellada amb alguna contradicció, però volies atacar-los. Havien de funcionar com un tanc, i tu llençaves aquell tanc, que era aquell article, molt vertical, en què cada paràgraf era un pam!

- I això també us va servir en l'escriptura literària?

- Aquesta verticalitat que, de vegades, la novel·la no la necessita, també va molt bé per a tenir les idees molt clares. És una novel·la, no és una Bíblia. És cert que en una novel·la hi cap tot, però tampoc no cal despistar-se tant. Per exemple, l'equilibri d'aquestes vides, de totes les vides que

apareixen a la novel·la, n'hi podia haver moltes més, però has de posar un límit per a no fer un catàleg, un mostrari.

Francesc Serés ha escrit 587 pàgines en «La casa de foc». Foto: Martí Albasa.

- El lector de la novel·la té la sensació que pot controlar els personatges?

- Quan jo parlo d'aquestes vides hi ha un moment que dic: totes aquestes vides, si no les expliqués es perdrien, però és que si en posés massa també es perdrien. Per exemple, quan parles dels caçadors?, el paio aquell que va caçar i el deixen adormit, perquè està borratxo?, o la senyora aquella de la urbanització fantasma de Mieres?, o el senyor aquell que encara recorda a tota la família com si el volguessin molt i no el vol ningú, perquè fa anys que no els veu? Tot aquest catàleg de vides possibles forma part d'una segona línia, com un castell dels castellers, que fan pujar la torre que s'enlaira i en són els protagonistes.

Com parles de llibres com si parlessis de personatges? Fas indistingible la literatura de la vida, com dient: sí, Pla, aquells senyor que venia per aquí, pels mateixos camins per on venien els meus personatges

- Al llarg de la novel·la citeu tres escriptors que han parlat de la Garrotxa: Jordi de Bolòs - amb *El mas, el pagès i el senyor. Paisatge i societat en una parròquia de la Garrotxa a l'edat mitjana* [Curial, 1995]-, Eugeni d'Ors -que estiujeja allí i n'escriu a l'*Oceanografia del tedi*- i Josep Pla -*Un petit món del Pirineu*. Són referents importants en l'obra?

- Per a mi són un altre catàleg de vides possibles. De la mateixa manera que parlàvem abans dels llibres i la vida, a aquests personatges el que he fet és gairebé dotar-los com si fossin uns personatges més del llibre. Jo vaig a una casa del 1587 i un dia em diuen: això és real, aquí tens el llibre que surt casa teva i hi veus cal Campaner (Can Mau)?, és fabulós, estàs visquent en un tros d'història. Això, que ho tens allà, ho objectives i dius: aquest Bolòs qui és?, a veure podria ser un personatge mític? Amb què ho comparo? Amb Guillem de Berguedà, que està aquí dalt, al castell de Colltort, i mata Ramon Folch de Cardona. Això és veritat o és llegenda? I Pla, és veritat o és llegenda? Perquè també podem fer-ne una abstracció. Com els incorpores en la novel·la? Com parles de llibres com si parlessis de personatges? Fas indistingible la literatura de la vida, com dient: sí, Pla, aquells senyor que venia per aquí, pels mateixos camins per on venien els meus personatges.

- Hi ha aspectes poètics preeminents, alguns registres d'aquest caire, que també aporten un altre to a l'obra, com l'escena en què el narrador dorm al ras?

- En uns temps tan aspres -per la decepció política que tos hem tingut- escriure la novel·la ha estat com un petit refugi, com un espai de festa. El llibre és ple de vida, vessa vida pertot arreu, tot els personatges estan plens de coses. Aquesta imatge [la del somieig al ras], que és una imatge eròtica, que també té un punt ridícul quan fot la mà al sac de dormir i s'adona que s'hi han cagat dins?, la mare que els va parir!? Però, al costat d'això hi ha moments en què el narrador és allà amb la seva novieta, que a més a més és ballarina, i follen dalt de Colltort, de Sant Julià del Mont, del castell de Finestres, nits estrellades? Tota aquesta imaginació, totes aquestes constel·lacions, quan ell diu que ses les imaginava com els llogarets: allà hi ha Mieres, allà hi ha el Torn, Sant Martí Vell, allà s'intueix l'estany de Banyoles?, i aquell grup de faigs és aquella altra galàxia? És un moment en què dalt d'una muntanya un home i una dona fan l'amor i ho uneixen tot. És simbologia romàntica gairebé del divuit, del dinou alemany-francès, però tenia ganes de jugar a això, perquè després -si no, ja seria cursi- passa l'episodi de la merda dins el sac de dormir, que a més ha de fer dues hores de baixada fins a casa amb la mà emmerdada, sense saber qui ni per què?, i ho descobrim al final de tot, és la darrera pregunta a la novel·la.

- L'heu molt ben aprofitada, la vostra estada a la Garrotxa, amb tot el que ha significat la creació de les residències Fàber, iniciades a Olot, i ara amb el premi per la novel·la, oi?

- Jo tinc dues carreteres a la meua vida, la C-17 i l'Eix Transversal; l'una és Barcelona-Olot i l'altra és Olot-Saidí. La Garrotxa s'ha convertit en un lloc sentimentalment proper, estimat, que es complementa en contrast amb una vida i un altre espai que no és ben bé Olot, que és una part de la Garrotxa. Me l'estimo molt?, i amb un grau de varietat que fa que ho pugui contrastar -i això també ho entendreu bé- amb la Catalunya Nova i la Catalunya Vella. Dues maneres de viure diferents, però que tenen moltes coses en comú i moltes que les separen: plana/muntanya, masia/poble, secà/verd, rius grans/rius petits, també, diferències de caràcter: són més arrauxats allà, aquí són més calmats, "més civilitzats", encara que quan perden els nervis els perden del tot?, allà ens ho diem tot més cridant?, però aquí els nervis? Això, també passa una mica a la novel·la, que és quan surt el narrador i diu: fins aquí hem arribat!

- Hi ha gent, que ha llegit amb avidesa la novel·la, que ja parlen de fer una ruta turisticoliterària per la vall del Ser i el Sallent a partir de la pròpia novel·la.

- Ja m'ho han dit -riu-. La cosa és que com que jo necessito molt la "fisicitat", al final acabo agafant el lloc físic, veient-lo, necessitant-lo, reduint-lo, explicant-lo? I necessito la imatge, necessito el cos, la carn?, i de la mateixa manera necessito el paisatge, la pedra, l'arbre, la muntanya, la descripció del lloc?, situar una mica a la gent? Si tu fas un llibre de sis-centes pàgines

has de fer una mica de mapa mental, de descripció. És cert que ara hi ha el *Google Maps*, però la novel·la no ha de dependre'n, ha de ser autònoma, sense que calguin tres pàgines per a descriure una muntanya, no cal que t'hi regalis, la muntanya sap tothom com és. Però, si que és veritat que hi ha una sèrie de coses que són pròpies de la zona: un riu net no és tan habitual i hi ha un riu net, amb una aigua que podries beure-la, amb salamandres? Quan veus totes aquestes característiques, hòstia, utilitza el lloc, perquè no en tindràs tants com aquest?, així que tira milles.

- També hem notat a la novel·la una llengua molt planera, estandarditzada, poc marcada?

- Això m'interessava perquè?, hi ha algunes expressions que la gent que no són d'aquí sí que les noten?, però sí que és veritat que el que m'interessava era estandarditzar-ho una mica, perquè és la realitat, també, de la zona. El llenguatge no és un llenguatge folklòric, ni molt menys, sinó que s'ha anat estandarditzant i fins i tot ho ha fet en els llocs que no eren estàndards, per dir-ho d'alguna manera. Fer-ho versemblant: la gent no parla d'una manera que sigui molt diferent? Si copiessis com parla la gent de la zona, no podries fer aquesta parla molt diferent a una altra d'un altre lloc.

Francesc Serés, que ens confessa estar esgotat per la feina a l'Institut Ramon Llull, amb trobades i videoconferències des de les set del matí fins a hores primes del vespre, ha fet, amb *La casa de foc*, una obra enganxada a la realitat i a la màgia, una novel·la que cerca i que troba, una història que recorre el nostre present i que ens parla del futur, un llibre que cal llegir.